

Mare

'Alle aliens op twee benen: welkom!'

Pagina 7

Waarom houdt de politie zich bezig met een column over katten?

Pagina 2

Studies op de schop: pleidooi voor vierjarige bachelor met brede start

Pagina 9

Lucky Fonz III zingt (en praat) in het theater over existentiële zaken

Pagina 11

De ethiek van de anti-terreureur

Wat is er geoorloofd om een aanslag te voorkomen?

Als terrorismebestrijder stuitte Michael Kowalski op veel morele dilemma's. Hij schreef een proefschrift over de lastige ethische afwegingen die inlichtingendiensten moeten maken. 'Een naam op een spreadsheet kan leiden tot een dodelijke drone-aanval.'

DOOR VINCENT BONGERS Stel: de inlichtingendienst krijgt informatie die van levensbelang is. In een loods in Rotterdam maakt een groep terroristen zich klaar om een aanslag te plegen op een school. De tijd dringt: ze kunnen alleen nog door een raketaanval worden gestopt. Dat betekent dat waarschijnlijk

alle terroristen omkomen. Moet de minister van Justitie de opdracht geven de loods in de as te leggen?

'Een ethicus kan, en moet, in dit scenario zeker een rol spelen', zegt Michael Kowalski (50), die vandaag promoveert op de ethische dilemma's waarmee terrorismebestrijders te maken krijgen.

'Welke waarden zijn hier in het geding? Wat zijn de gevolgen van een keuze? Wat je ook doet, het doet pijn. Een belangrijke afweging is hier: hoe wil je terrorisme bestrijden? Een terrorist wil de democratie aantasten en de bijbehorende waarden omverwerpen. Als de bestrijder kiest voor een aanval die niet is gestoeld op die democratische waarden, dan heb-

ben de terroristen al half gewonnen. Je handelt op de manier die zij voor ogen hebben. Ik vind het niet verstandig om met een aanval de mensenrechten te schenden.'

Maar als je daarmee honderden levens kunt redden? Kowalski: 'Hoe zeker ben je eigenlijk van de informatie? Bij meldingen van vliegtuigkapingen gaat het vaak om een misverstand. En als je dan eenmaal voor die geweldsoptie kiest, is dat dan ook de aanpak bij een volgend vergelijkbaar scenario? Oké, ik ga nu elke keer een aantal mensen doden, om de dood van honderden te voorkomen - een structurele keuze voor het "mindere kwaad". Maar het blijft een handeling buiten de rechtsstaat. Voordat je het weet beland

je in een neerwaartse spiraal. Je moet niet in de val van terroristen trappen. Niet meegaan in hun manier van denken: als zij het leven niet respecteren, dan doen wij dat ook niet.'

Bill Clinton, oud-president van de VS, had ook met dit dilemma te maken. 'Hij had ooit de kans om, uiteraard voor 11 september, het compound van Osama bin Laden te bombarderen en hem te doden. Clinton deed dat toen niet omdat er op die plek veel vrouwen en kinderen waren, bleek uit de rapportage van inlichtingendiensten. Hij wilde zich niet verlagen tot het niveau van terroristen.'

Kowalski werkte eerder als terrorismebestrijder, zowel bij de inlichtingendienst AIVD als bij

de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTb).

'Toen kwam ik in aanraking met ethische dilemma's. Die hadden vaak betrekking op het uitwisselen van informatie, bijvoorbeeld over jihadisten of rechts-extremisten die mogelijk een dreiging vormen. Maar met wie deel je die kennis? Want het kan zijn dat het verstrekken van die gegevens aan een buitenlandse inlichtingendienst grote gevolgen heeft. Iemand kan worden gelokaliseerd met jouw gegevens en dat kan een aanval tot gevolg hebben. Een naam op een spreadsheet kan leiden tot een dodelijke drone-aanval op die persoon.'

> Verder lezen op pagina 3

Kattenjustitie

DOOR FRANK PROVOOST 'Contact?'

De mail is afkomstig van het ministerie van Justitie en Veiligheid, Directie Communicatie.

Of we 'even kunnen bellen'.

Even later hangt de woordvoerder van de staatssecretaris aan de lijn. Hij vraagt of 'we iets kunnen doen' aan het verslag dat *Mare* publiceerde over de dies natalis van de universiteit. Daarin staat namelijk dat de bewindsvrouw tijdens de diesrede, die eindigde met een aan het kabinet gerichte noodkreet, in slaap is gedommeld. Kan die alinea misschien 'in goed overleg' worden aangepast?

Volgens de overlevering schepten *Mare*-redacteuren van het eerste uur altijd op over hoe goed ze wel niet werden gelezen door politiek Den Haag. Als ze 's avonds het journaal keken, zagen ze de krant zogenaamd 'op ieder Kamerbankje liggen'. Kennelijk is er in veertig jaar weinig veranderd.

De voorlichter is de beroerdste niet, zegt hij. Hij snapt best dat 'als zo iets gebeurt, jullie het volste recht hebben om dat op te schrijven'.

Dat zijn we van harte met hem eens.

Maar gelukkig zijn ook wij de beroerdste niet, zeggen we. Want als Het Meest Onder Vuur Liggende Ministerie Van Het Moment kostbare minuten verspilt door te proberen in een lokale schoolkrant snurkpassages te laten schrappen, dan hebben ze vast ook nog wel even tijd om te luisteren naar een deal die ze niet kunnen weigeren.

Onze fotograaf heeft de *power nap* namelijk keurig vastgelegd. Hij vond het alleen ongepast om die beelden ook daadwerkelijk te publiceren. Maar we denken graag even mee: wellicht is hij bereid om die foto's voorgoed aan het ministerie slijten! Eind goed, al goed, en het bonnetje mag – net als bij de Teevenddeal – gewoon worden weggegooid!

De woordvoerder kan er smakelijk om lachen.

En hangt op.

Klinkt onwerkelijk?

Het kan absurder.

Een paar weken later hangt justitie weer aan de lijn. Niet bij de redactie jammer genoeg, maar bij de ouders (ja, echt) van een van onze columnisten (ja, echt). De vader moet daarop zijn zoon bellen met de mededeling die hij hen beiden zo graag had willen besparen: 'De politie is naar je op zoek.' Als de zoon zich vervolgens bij de betrokken diender meldt, blijkt voor welk misdrijf hij wordt gezocht.

Hij heeft een stukje geschreven. Over katten.

Daarin schets hij hoe die beesten in studentenhuizen worden behandeld: niet al te best. Sommige studenten blijken met poezen te gooien of ze te drogeren. Het stukje leidt tot wat verontwaardigde reacties op social media. Eén lezer stuurt een boze brief. En er stapt iemand naar de politie. Die aarzelt geen moment en onderwerpt onze columnist aan een kruisverhoor: namen en rugnummers graag.

Wat iedereen even vergeet: de auteur is geen katknuppelaar, maar een chroniqueur die enkel optekent wat hij om zich heen ziet. Dat is wat columnisten doen. Maar ja, #ophef maakt blind, ook bij oom agent. Voor hem en alle andere slechtzinden zeggen we het toch nog maar een keer hardop: *Mare* is tegen dierenmishandeling. *Mare* is ook tegen terrorisme, genocide, woningnood, bsa, Leidse meeuwen en kantinevoer dat opeens 'minced meat chicken hot dog' heet. Maar we schrijven er wél over. Dat is namelijk ons werk. Zoals de politie er is om – komtie! – boeven te vangen.

Nog even los van het feit dat dit belachelijke optreden in alle opzichten een aanslag op de persvrijheid is (want dat is het wel degelijk), geeft de sterke arm zo ook een helder signaal af aan de Leidse bevolking. Iedereen die onlangs is opgelicht, bestolen, aangerand, mishandeld, verkracht, of erger: nog even geduld aub – de Politie Leiden heeft het te druk met een kloppacht op een kattencolumnist.

Vandaar: een deal die justitie *can not refuse*. De redactie is bereid om aan het gehele Leidse politiekorps een spoedcursus begrijpend lezen te geven op een niveau dat iedereen die oud genoeg is voor een strikdiploma zou moeten kunnen snappen. De opbrengst gaat naar het asiel.

'Contact?'

Colofon

Redactie-adres Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
Website mareonline.nl
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000

Hoofredactie
Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl
Redactie
Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl
Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Susan Wichgers s.wichgers@mare.leidenuniv.nl
Tirza Pulleman (stagiair)
Medewerkers
Vera Arntzen · Remco Breuker · Maia de Quay · Marit de Roij · Benjamin Sprecher · Else van der Steeg · Ivo Verseput
Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan
Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl
Basisonderwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie
Art direction en vormgeving marcel van den berg joostmarcellis.nl
Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk
Advertenties Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort
Telefoon 023 - 571 47 45
Redactieraad
Prof. dr. Rick Lawson (voorzitter) · Prof. dr. Frank Israel (vice-voorzitter) · drs. Marije van den Berg · Prof. dr. Willem van der Does · drs. Malou van Hintum · Emilie van Kinschot · Roel van Niekerk · Nathan Oosthoek · Frank Rensen · dr. Alexander Pleijter · Marten Jesse Pot · dr. Hermelijn Smits · Jonatan Wirix-Speetjens · Prof. dr. Kutsal Yesilkagit
Adreswijzigingen, klachten en opmerkingen over de toezending redactie@mare.leidenuniv.nl 071-5277272
Ingezonden mededelingen
Mededelingen voor het op donderdag verschijnende nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag 16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.
ISSN 0166-3690

Column

Hoe gedachteloos de uni omgaat met haar personeel

Soms landt er een droge reglementaire aankondiging in je inbox, waar je in de lege ruimte tussen de woorden de enorme frustratie kan proeven. Misschien zat hier wel iemand vloekend en tierend achter zijn pc, en wist die persoon met slechts de grootste zelfbeheersing uiteindelijk een nette e-mail te sturen.

In dit geval over een probleem rondom de 'EU eligibility criteria for Internally Invoiced goods and services'.

Maar misschien was het wel gewoon een simpele e-mail, en had ik het me allemaal ingebeeld. Daarom informeerde ik even. Of dit wellicht een columnwaardig onderwerp was. Toen het antwoord een aantal uitermate getergde frasen bevatte wist ik het zeker. Dit is fantastisch. Irritant, maar toch ook fantastisch.

Goed, eerst de e-mail zelf: 'Dear all, Leiden University does not comply with the EU eligibility criteria for Internally Invoiced goods and services. Until further notice, please do not purchase anything at the UFB or use internally invoiced research facilities for EU funded projects.'

Waarom?, dacht ik gelijk. Hier is iets goed fout gegaan.

Tijdens een project maak je kosten, en in een EU-project kun je die tot een bepaald bedrag declareren. Dat is heel simpel. Ik bestel broodjes of posters bij ons uitermate prettige Universitair Facultair Bedrijf (het in de mail genoemde UFB). Zij sturen een factuur. Ik dien de factuur in bij de EU. Geregeld.

De EU had al in 2013 een aantal eisen gesteld aan het declareren van interne kosten. Voornamelijk dat je moet kunnen laten zien dat het alleen om de kostprijs gaat, en er niet intern winst wordt gemaakt. Helemaal prima, want dat is ook niet het geval.

Nu blijkt echter dat anno 2020 de universiteit het administratief niet voor elkaar krijgt om aan die EU-eisen te voldoen. Met als gevolg dat we simpelweg interne kosten niet meer aan de EU mogen doorbelasten.

Dat is natuurlijk bizar.

Maar wat ik nog niet doorhad, is dat het ook echt negatieve gevolgen heeft. Zowel voor het UFB, dat nu een hoop werk gaat mislopen (extern bestelde broodjes en posters kan ik wel declareren, ook al wordt daarop wel winst gemaakt), maar ook voor ons instituut. Want de EU betaalt 25 procent overhead, bovenop de gedeclareerde kosten. Dus als je 1000 euro kosten maakt, moet dat door het algemene budget worden betaald, en laat je ook nog eens 250 euro liggen die je extra zou krijgen van de EU.

Die overhead is niet gewoon voor de leuk. Het is de financiële ruimte waarmee je tijd kan investeren in zaken als onderzoeksvoorstellen schrijven.

Nu gaat het niet om enorme bedragen (in de orde van grootte van enkele duizenden per jaar voor ons instituut). Maar dat is toch geld dat ergens vandaan moet komen. Dus hoe wordt dit opgelost? Door het personeel die onderzoeksvoorstellen maar in het weekend te laten schrijven.

Wat we hier hebben is wederom een voorbeeld van hoe gedachteloos het hogere management van de universiteit omgaat met haar personeel. En alles bij elkaar krijg je berichten zoals onlangs op de NOS: 'Wetenschappers naar inspectie vanwege overwerk: "Mensen raken opgebrand".'

En voor een project waar je niet alleen broodjes en posters intern factureert, maar ook bijvoorbeeld rekencapaciteit op een supercomputer, kan dit wel enorm in de cijfers lopen.

Ik heb mij laten vertellen dat het probleem onlangs is aangekaart bij een vergadering, waarbij iets werd gezegd in de trant van 'op dit moment liggen de prioriteiten elders'. Wat leren we hiervan? Geen idee. Het geeft in ieder geval aan hoe intern gericht de bureaucratie van onze geliefde universiteit is.

BENJAMIN SPRECHER is onderzoeker bij het Centrum voor Milieuwetenschappen

De arrestatie van enkele leden van de Hofstadgroep in het Laakkwartier, Den Haag, 2004. Foto Taco van der Eb

Met wie deel je welke informatie?

Terrorismebestrijders moeten ethisch leren denken

> Vervolg van de voorpagina

Die informatie doorgeven, of juist niet, dat is een ethisch dilemma. 'Die vragen speelden door mijn hoofd op kantoor. Er werd toen bij de AIVD en NCTb vooral vanuit een juridisch perspectief naar gekeken. Juridisch is er heel veel mogelijk, maar de vraag is of het ook ethisch verantwoord is.'

'Neem jihadgangers: gaat de dienst zijn best doen om die uitreizen te voorkomen, of niet? In Syrië kunnen ze kwalijke activiteiten tegen de plaatselijke bevolking ondernemen. Houd je ze tegen, dan worden ze mogelijk gevaarlijk in eigen land. Ik maakte die afwegingen door in gesprek te gaan met collega's, juristen en leidinggevenden. Het viel me op dat er relatief weinig mogelijkheden waren om met hulp van een ethicus dit soort dilemma's te bespreken.'

'Terrorismebestrijders moeten ethisch leren denken. Ethiek moet niet als een zwakte worden gezien, of als een onderwerp dat je achteraf met een goed glas wijn in de hand nog eens aansnijdt. Het moet structureel onderdeel van het vak zijn.'

Kowalski verdiepte zich in de manier waarop de medische sector met ethische dilemma's omgaat.

'Daar zijn allerlei voorzieningen getroffen om met medewerkers in gesprek te gaan over ethiek, bijvoorbeeld met een zogeheten moreel bearaad. In zo'n vertrouwelijk gesprek wordt met de deelnemers heel structureel en systematisch onderzocht wat de ethische vraag exact is, en wat de mogelijke antwoorden zijn. Wat zijn de afwegingen? Het is een dialoog, geen discussie. De problematiek over het delen van informatie kan met zo'n onderzoekende, socra-

tische houding worden besproken.'

Met ruim vijftig terrorismebestrijders bij de NCTV (de huidige naam van het NCTb: de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid) hield hij zo'n bearaad. Verder interviewde hij negen terrorismebestrijders.

Een veiligheidsdienst moet telkens opnieuw afwegen met welke diensten in het buitenland gegevens worden uitgewisseld. 'Dat is ook een kwestie van ethiek. Je wilt in contact blijven met andere diensten. Als een land de mensenrechten met de voeten treedt, maar wel inlichtingen heeft over een aanslag in Nederland, dan wil de AIVD die gegevens natuurlijk wel ontvangen. Aan de andere kant moet je voorkomen dat je eigen waarden overboord gooit.'

De politiek kan de inlichtingendiensten ook dwingen tot het maken

van keuzes. Ook dat zorgt voor ethische dilemma's. 'De diensten hebben relatief weinig capaciteit, en moeten soms dingen doen die ze zien als symboolpolitiek. Er worden maatregelen genomen die in strijd zijn met elkaar: aan de ene kant is er de wens dat voormalige terroristen re-integreren in Nederland. Vervolgens gaan we hun tegoeden bevriezen en een normaal leven onmogelijk maken. Daar worstelen medewerkers mee.'

Ook merken diensten dat door politieke druk één bepaalde dreiging heel veel aandacht krijgt.

'Dat gaat ten koste van goed in de gaten houden van andere dreigingen. Dat is het gevolg van politieke keuzes. Oud-directeur van de AIVD, Sybrand van Hulst, heeft na zijn afscheid in 2004, in *NRC Handelsblad* gezegd dat de dienst al ruim voor 11 september rapporten over de dreig-

ging van de politieke islam en terrorisme had gepubliceerd. Daar deed de politiek dan weinig mee.

'De Tweede Kamer drijft meer op hypes. Vlak na de aanslagen in Brussel in 2016 was er onduidelijkheid over de link met Nederland. Dan komen er tachtig Kamervragen die door ambtenaren beantwoord moeten worden, uitgerekend tijdens het paasweekend waarin veel toeristen Nederland bezoeken en de dienst juist bezig is de dreiging het hoofd te bieden. Dan laat de Kamer de spierballen rollen, maar dat houdt de specialisten af van hun kerntaak.'

DOOR VINCENT BONGERS

Michael Kowalski, *Ethics on the radar. Exploring the relevance of ethics support in counterterrorism*. Promotie is 12 maart

Noodscenario: schiet je een gekaapt vliegtuig neer?

'In Nederland is het toegestaan om een gekaapt vliegtuig preventief neer te schieten', zegt Kowalski. 'De minister van Justitie en Veiligheid kan die opdracht geven. Uiteraard wordt er van tevoren zo goed mogelijk uitgezocht wat er aan de hand is. Er stijgen F16's op om van dichtbij te kijken wat er met een toestel aan de hand is.'

'Ethisch gezien is het interessant omdat het in Duitsland niet is toegestaan om het vliegtuig neer te halen. Van het Duitse parlement mocht dat na 11 september wel, maar de rechters van het constitutioneel hof bepaalden dat het in strijd is met de mensenrechten. De staat mag niet het ene leven preventief eindigen om een ander leven te sparen. In Neder-

land is hier nooit een brede maatschappelijke discussie over geweest. Idealiter is de ethicus betrokken bij het ontwikkelen van dit soort beleid.'

'Het is een lastige kwestie. Stel dat een vliegtuig met 250 passagiers gekaapt is door terroristen en het toestel richting de Johan Cruijff Arena vliegt dat vol zit met voetbalsupporters. De kans bestaat dat het vliegtuig op het stadion stort, met heel veel doden tot gevolg.'

'Het lijkt heel logisch om het toestel preventief neer te schieten. Dan kies je voor de optie met minder doden. Of stel je, naar het idee van de Duitse filosoof Kant, dat er bepaalde principes en verplichtingen zijn waar we ons als samenleving altijd aan houden. De overheid doodt nooit pre-

ventief, bijvoorbeeld. Ook al levert dat uiteindelijk meer slachtoffers op.'

Maar wat heeft een terrorismebestrijder aan deze bespiegelingen als de melding binnenkomt dat er een vliegtuig is gekaapt? 'Waarschijnlijk weinig. Zulke discussies moeten al eerder gevoerd zijn.'

In 2018 werd er nog een passagiersvliegtuig van KLM naar Schiphol begeleid door F-16's, omdat er een onduidelijke situatie speelde. Er bleek uiteindelijk een agressieve man aan boord te zijn, die op het vliegveld werd gearresteerd.

'Je moet dan snel handelen. Maar als het gaat om het delen van informatie over een mogelijke terrorist, dan is er vaak wel wat meer tijd om na te denken.'

Terrorisme als zingeving

'Het streven naar zingeving, avontuur en vriendschap is de drijvende kracht achter gewelddadige ideologieën', luidt een van de stellingen in het proefschrift van Kowalski.

'Ideologieën zijn natuurlijk belangrijk voor terroristen', legt hij uit. 'Ze geven extremisten een doel. Maar los van de ideologie speelt er natuurlijk meer bij dit soort mensen, zoals het zoeken naar verbinding en vriendschap. Er is onderzoek gedaan waarin links-extremisten, rechts-extremisten en jihadisten zijn vergeleken. Daaruit blijkt dat het eigenlijk toeval is welke stroming iemand kiest. Dat hangt af van de buurt waar iemand woont, de mensen in de omgeving. Het is de kunst om niet alleen naar ideologie te kijken. Vaak is er meer aan de hand.'

In de film *The Good Terrorist* van Robert Oey over de Hofstadgroep komt dat duidelijk naar voren. Jason Walters, een van de leden van de groep, vond in een terroristisch opleidingskamp in Pakistan vriendschap en een warme gemeenschap. 'Dat is wel een goede illustratie, ja.'

Jason Walters in *The Good Terrorist*

Nieuws

International beter helpen

Internationale studenten moeten beter aan huisvesting worden geholpen door de universiteiten, zegt onderzoeker Christian Fang van de Universiteit Utrecht in *Housing Studies*. Nederlandse universiteiten en beleidsmakers blijven actief internationale studenten aantrekken, maar zorgen niet voor voldoende verblijfplaatsen. Daardoor komen internationals heel moeilijk aan een woning, laat staan een betaalbare. De onderzoekers stellen dat de universiteiten daarom hun internationale studentenhuisvestingsbeleid moeten heroverwegen. Naast het feit dat de universiteiten de internationals te weinig ondersteunen in het vinden van woonruimte, wordt het ze ook door particuliere verhuurders moeilijk gemaakt. Die vermelden bijvoorbeeld in hun advertenties expliciet dat ze geen international als huurder willen, vragen juist extra borgsommen of onderhouden het pand niet goed. Ook benoemen de onderzoekers dat de online informatie over huisvesting vaak niet beschikbaar is in de gewenste taal. Kortom: ze onderkennen structureel nadeel op de woningmarkt. De studenten ervaren daardoor stress, onveiligheid en instabiliteit, wat volgens de onderzoekers kan bijdragen aan een slechte geestelijke gezondheid.

Koning opent tentoonstelling

Koning Willem-Alexander opent op woensdag 15 april de tentoonstelling 'BESMET!' in Rijksmuseum Boerhaave in Leiden. De tentoonstelling gaat over de uitbraken van besmettelijke ziekten en hoe die het leven kunnen ontwrichten. De tentoonstelling zal ook aansluiten bij de recente ontwikkelingen rond het coronavirus en de maatschappelijke discussie over de vaccinatiegraad.

Bilderdijkmuseum

In het Academiegebouw komt een kamer ter nagedachtenis van de beroemde dichter Willem Bilderdijs (1756-1831). De kamer zal gebruikt worden als vergaderzaal, maar is op aanvraag ook te bezoeken. De officiële opening is op vrijdag 24 april. Willem Bilderdijs was één van de bekendste dichters uit zijn tijd, en liet een uitgebreid archief en een grote schare fans achter. Hij studeerde rechten in Leiden, en zou er zijn gelukkigste jaren hebben beleefd. De kamer wordt ingericht met stukken die de Universiteitsbibliotheek al in het bezit heeft. Er komt ook een vitrinekast met handschriften, een wandelstok en een gipsafgietsel van zijn hand. Tijdens de opening wordt de nieuwe bundel 'Een sublieme nalatenschap. De erfenis van Willem Bilderdijs' gepresenteerd. Dat werd samengesteld door Rick Honings, universitair hoofddocent Nederlandse Letterkunde, en Utrechtse cultuurhistoricus Gert-Jan Johannes.

Beste binnenstad

De Leidse binnenstad moet concurrent Tilburg zien te verslaan in de strijd om de titel 'Beste binnenstad 2020'. De wedstrijd wordt uitgegeven door het Platform Binnenstadsmanagement. De jury roemt Leiden om haar 'inzet op het gebied van profilering en marketing'. Tilburg wordt geprezen voor de fysieke investeringen in en heldere visie voor de binnenstad. De winnaar wordt 18 mei bekendgemaakt.

Rectificatie

De naam van de *Homunculus Loxodontus*, een kunstwerk van Margriet van Breevoort, stond per abuis verkeerd gespeld in het artikel over controversiële kunst in het LUMC (*LUMC toont omstreden kunst: 'Waarom kan dit eigenlijk niet?'*, 5 maart 2020). Het is geen *Oxodontus*, maar *Loxodontus*.

Tevens wees de redactie-bioloog de auteur erop dat een *Loxodontus* een zee-olifant is. De beschrijving van een 'goedzakkerig, zoekoe-achtig wezen met puppy-ogen' is dus ook niet helemaal correct.

Brand in studentenflat

Paniek onder bewoners van Haagse Waldorpstraat

In een studentencomplex aan de Waldorpstraat in Den Haag woedde zondagavond een brand. De onderste vier verdiepingen werden ontruimd door de brandweer.

DOOR SUSAN WICHGERS Het ging om de fietsenkelder van het pand. De brand heeft zich niet verder door het pand kunnen verspreiden, door tijdig ingrijpen van de brandweer. De brand is waarschijnlijk aangestoken door een dakloze, en kon zich snel ontwikkelen door een matras dat in de kelder stond. Binnen een half uur was het allemaal weer onder controle.

Toch was er wat paniek onder de bewoners van het complex, omdat er geen brandalarm is afgegaan en hoger gelegen verdiepingen niet op de hoogte waren van de brand. Een

bewoner van de twintigste verdieping vertelt dat ze er maandagochtend pas achter kwam, omdat haar kraan niet werkte als gevolg van de brand. Ze had niks van Duwo gehoord – pas maandagmiddag rond twee uur kwam het eerste mailtje.

De brandweer heeft ingeschat dat er door de ontstane brand geen acuut gevaar was voor de bewoners, licht Duwo-woordvoerder Marja Weverling toe. 'Helemaal niet voor bewoners op de twintigste verdieping. Maar het was misschien wel beter geweest om bewoners eerder te informeren over het ontbreken van water op de hoger gelegen verdiepingen.'

De berichtgeving had beter gekund, vindt ook de studentbeheerder van het pand Diede Dingemans (23, makelaardij). Hij probeerde via de Facebookgroep van het complex

de hele flat op de hoogte te houden. 'Sociale media heeft voordelen en nadelen, want daardoor werd het hele verhaal ook weer opgeblazen door mensen die reageerden. Het enige wat fout ging, was dat Duwo zelf niet aanwezig was ten tijde van de brand.'

Dat de hogere verdiepingen van niks wisten, is niet zo gek, legt hij uit. 'De brandweer heeft bewust alleen de eerste verdiepingen ontruimd om chaos te voorkomen.' De andere verdiepingen konden gewoon veilig binnen blijven.

Volgens Dingemans klopt het dat er geen brandalarm is afgegaan, maar ook dat ging gewoon zoals het hoorde: de woningen hebben allemaal een individuele brandmelder, zoals de brandveiligheidsregels voorschrijven, en er was geen rook in die kamers.

Een centraal brandmeldersysteem zodat er overal een alarm afgaat zodra er ergens in het pand brand is, daar is iets voor te zeggen, vindt Dingemans. 'Maar dat is ontzettend duur om aan te leggen, en dan wordt de huur weer hoger. Dat willen mensen ook niet.'

Daarbij heeft een centraal systeem ook nadelen, legt Weverling uit. 'Onze ervaring is dat een dergelijk centraal systeem regelmatig wordt geactiveerd en dat er dan geen sprake is van brand, maar rookontwikkeling door een vergeten gebakken ei of tosti. Bewoners reageren daardoor niet meer op een centrale melding, en dan schiet een dergelijk systeem zijn doel voorbij. Daar waar Duwo geschakelde systemen heeft, verzoeken de bewoners Duwo juist om deze reden om de schakeling op te heffen.'

'Dit maakt me woest'

De faculteit Rechten krijgt de mogelijkheid om docenten die niet zijn gepromoveerd een vaste aanstelling te geven. Dat is tegen universitair beleid, maar anders dreigt er een docententekort.

'We kunnen bij bepaalde afdelingen de mensen of niet krijgen of ze niet vasthouden', zei rechtendecaan Joanne van der Leun tijdens de faculteitsraad maandag. 'We zien dat we soms niet uitkomen. Dus krijgen we de mogelijkheid universitair docenten (UD's) vast in dienst nemen, ook al voldoen deze niet aan het criterium dat ze gepromoveerd zijn.'

De promotie-eis stelt de universiteit namelijk officieel wel. Daarnaast moet zo'n docent eigenlijk

ook een basiskwalificatie onderwijs hebben.

Notarieel-, financieel-, belasting- en ondernemingsrecht hebben de meeste moeite met het aantrekken en binden van universitair docenten, blijkt uit een notitie van de faculteit. Dat is het gevolg 'van een sterk concurrerende arbeidsmarkt'.

Omdat de nood dus hoog is, mag de faculteit in bepaalde gevallen afwijken van de eisen. 'Dit is echter geen blanco cheque', aldus Van der Leun. 'Er komt wel een max op.' Het faculteitsbestuur en het college van bestuur spreken nog een percentage af.

'Het is inderdaad een gemiste kans om mensen kwijt te raken door bepaalde regels', zei personeels-

raadslid Kirsten van Loon. 'Dus ik ben er heel blij mee.'

Er komt veel werk af op een docent waar je helemaal niet voor gepromoveerd hoeft te zijn, reageerde personeelsraadslid Gert Jan Geertjes. 'Ik maak bijvoorbeeld verschillende versienummers voor tentamens. En als er in verband met 3 oktober werkcolleges uitvallen, dan zorg ik dat ervoor dat er vervangend onderwijs is. Allemaal organisatorische klussen. Kan dat niet door anderen worden gedaan die daar lol in hebben?'

'Deze voorbeelden wijzen meer op een gebrek aan secretariële ondersteuning', aldus Van Loon.

Van der Leun: 'Dit zijn allemaal zaken die vallen onder een bredere

discussie op deze faculteit: wie laten we wat doen? Dat kan handiger.'

'Er zijn ook afdelingen met veel werknemers met een kleine aanstelling die wel gepromoveerd zijn', zei personeelsraadslid Hanneke Benaars, UD bij sociaal recht. 'Mijn ervaring is dat als je veel eendagsdocenten oftewel "buitenboordmotoren" hebt, dat de druk op de gewone UD's toeneemt. Er zijn namelijk buitenboordmotoren die de minder inhoudelijke dingen waar niemand zin in heeft op andere medewerkers afschuiven. Ik word er woest van.'

'Dit is mij uit het hart gegrepen', aldus Van der Leun. 'Deze buitenboordmotoren kunnen een enorme bijdrage leveren, maar hier moeten we echt kritischer naar kijken.' **VB**

LUMC legt onderwijs stil

Coronavirus zet streep door colleges en direct patiëntcontact

Onderwijs op het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) is stopgezet vanwege het coronavirus.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN 'Dit is een tijdelijke maatregel zodat de organisatie tijd krijgt dit goed te coördineren. Met ingang van 12 maart is al het onderwijs met direct patiëntcontact binnen de bachelors Geneeskunde, Biomedische wetenschappen en Klinische Technologie tot nader orde gestopt', meldt de woordvoerder van het LUMC. 'Om de voorraad van beschermingsmiddelen zo groot mogelijk te houden, is besloten dat coassistenten/studenten en derden niet aanwezig zijn bij de directe patiëntenzorg waar gebruik gemaakt moet worden van persoonlijke beschermingsmiddelen zoals mondkapjes, brillen, maskers, etc.

'Studenten van alle academische opleidingen moeten er rekening mee houden dat onderwijs dat gegeven wordt door docenten uit de zorg, geannuleerd wordt.' Eerder meldde het LUMC al dat evenementen met externe bezoekers niet doorgaan vanwege het coronavirus. Het ziekenhuis hanteert scherpe maatregelen dan de rest van de universiteit, waar colleges in principe gewoon doorgaan. Wel worden sommige bijeenkomsten geschrapt, zoals het tweejaarlijkse geschiedeniscongres *European Social Science History Conference* afgelast, vooral omdat veel bezoekers uit het buitenland zich afmelden. De organisatoren hebben het evenement een jaar uitgesteld. De vorige editie trok 1750 bezoekers, dus hotels in omgeving Leiden lopen flink wat overnachten-de bezoekers mis. De Masterdag van de Universiteit

Leiden op vrijdag 13 maart gaat vooralsnog wel gewoon door. 'Bezoekers en voorlichters hebben instructies ontvangen in lijn met onze voorzorgsmaatregelen. We vragen alle aanwezigen de aanwijzingen voor infectiepreventie in acht te nemen: geen handen schudden, nies of hoest in je elleboog of in een tissue, en was regelmatig je handen', schrijft de universiteit. Een student van international studies, zelf afkomstig uit Italië, startte een petitie waarin ze de universiteit oproept om strengere maatregelen te nemen en de universiteit te sluiten. 'Ik heb niet het gevoel dat de situatie serieus is overwogen', schrijft ze. 'Scholen, universiteiten en andere plekken waar mensen samenkomen en waar het virus makkelijk zou verspreiden, zijn niet gesloten, ook al zijn er mensen geïnfecteerd.' De petitie staat op change.org.

Verblijf in Japan afgeblazen

Grote teleurstelling voor 55 studenten van Japanstudies, want hun geplande verblijf van drie maanden in Japan werd vorige week plotseling afgeblazen vanwege het uitreisverbod.

Ze zouden eind maart vertrekken, maar de universiteit besloot op 4 maart dat ze geen toestemming meer zou verlenen voor reizen naar een aantal landen met geel reisadvies, namelijk Japan, Singapore, Hongkong, Zuid-Korea, en Italië (dat inmiddels oranje is).

'We moesten besluiten tot het verbod, omdat de verwachting is dat Japan ook oranje wordt', zegt woordvoerder Caroline van Overbeeke. 'Het gaat met een vooruitziende blik. Het is erger om erheen te gaan, en dan opeens terug te

moeten, met alle emoties die daarbij komen.'

'Tenzij er iets verandert. We hebben het ook gezien bij Italië, dat is ook heel snel veranderd, en dat kan in Japan ook zo gebeuren. Er is daar ook dagelijks een verdubbeling. We kijken niet alleen naar het advies van Buitenlandse Zaken, maar ook hoe andere landen handelen.'

Op de site staat dat de regeling na 1 april opnieuw wordt overwogen. Van Overbeeke kan niet voorspellen of het uitreisverbod dan opgeheven wordt en of studenten dan alsnog kunnen gaan, maar ze schat in dat de kans daarop 'niet heel groot is'. 'We vinden het vreselijk, en we snappen de teleurstelling van de studenten. Het is natuurlijk een hoogtepunt van het programma.' **AK**

Elleboogtikken en schouderklopjes

Geen handen meer schudden ter begroeting, luidt het nieuwe advies. Hoe het dan wel moet? Met een zwaai, een respectvolle buiging op afstand of een elleboogtik, zoals Rutte bij een persconferentie onhandig demonstreerde. Hoewel er op dat laatste ook weer commentaar is, omdat je elkaar dan toch weer aanraakt. De WHO-directeur adviseert: blijf op een meter afstand en leg je hand op je hart.

'Hoe vaak wordt de draaideur schoongemaakt?'

Studenten aan de faculteit Governance and Global Affairs (FGGA) maken zich veel zorgen over het coronavirus. De studentgeleding van de faculteitsraad zette haar vraagtekens bij de maatregelen van de universiteit.

De maatregelen tegen het coronavirus worden centraal bepaald en gelden voor de hele universiteit. De Haagse faculteitsraad maakt zich extra zorgen, omdat FGGA veel internationale medewerkers en studenten heeft, bleek dinsdag tijdens de vergadering.

'Mensen kijken naar hun eigen thuisland en welke maatregelen ze daar nemen', zei personeelslid Pauline Hutten. 'Daar zitten grote verschillen tussen, dus dan krijg je vanzelf vragen.'

Student Job Kemperman voegde daaraan toe: 'Zeker op LUC maakt iedereen zich veel zorgen. We gaan er vanuit dat we na de lentevakantie over drie weken wel het coronavirus hebben. En we wonen allemaal in dat gebouw, dus we kunnen niet beslui-

ten: we blijven allemaal thuis. Want dat is ons thuis.'

Het faculteitsbestuur begreep de zorgen, maar de oplossing ligt niet meteen voor de hand. Een evenement organiseren is juist onverstandig. Daarnaast is het belangrijk om geen onderscheid te maken tussen de faculteiten, zei bestuurslid Jacqueline Schut-Adema: 'Er is negatief geadviseerd om separate voorlichting te geven. Dan ontstaat er ook weer een verschil.'

Het grootste probleem voor de studenten is dat de vragen die ze hebben, niet beantwoord worden op de website. 'Bijvoorbeeld de draaideur op de Schouwburgstraat die we met z'n allen gebruiken, hoe vaak wordt die schoongemaakt?', vroeg Marlène Dirksen van de studentgeleding. 'En de rolband van de roltrap, die je vast moet houden om er niet af te kukelen?'

'We weten niet hoe het virus zich verspreidt, maar we moeten voorkomen dat het zich wel zo kan verspreiden. We hebben zesduizend bewegingen van studenten, door dit

gebouw alleen al. Daar maak ik me wel echt zorgen over.'

Er wordt nu veel meer schoongemaakt, verzekerde Schut-Adema. 'Raakvlakken, dus tafels, deurknoppen, dat soort dingen, maken ze extra schoon.'

Alle andere vragen die studenten hebben, wil het bestuur graag van de raad ontvangen, zodat ze die kunnen overhandigen aan het crisisteam. 'Geef ons maar een overzicht, zodat we daar informatie uit kunnen halen', stelde decaan Erwin Muller voor. 'Dan gaan wij kijken of er antwoorden op zijn.'

Ook zei Muller te kijken of er iets voor het LUC te organiseren valt. 'Daar hebben we eerder ook wat extra voorlichting gegeven. Ik kan me goed voorstellen dat we dat nog een keer doen, vanwege het woon-element daar. Dat is anders dan in dit gebouw, of andere gebouwen in Leiden.'

'Of we het goed doen, dat weten we pas over een jaar', concludeerde Schut-Adema. 'Dan zeggen we misschien: hadden we toen maar, of hadden we toen maar niet.' **SW**

Tweede studie wordt goedkoper

De ministerraad heeft vorige week ingestemd met een plan om het maximumtarief voor een tweede studie aan te passen, op voorstel van onderwijsminister Ingrid van Engelshoven.

Voor je eerste bachelor- en masterstudie betaal je het wettelijk collegegeld van iets meer dan 2000 euro. Een studie kost eigenlijk veel meer, maar de overheid legt daar een flink deel bij. Als je een tweede bachelor- of masterstudie wil doen, legt de overheid niks meer bij, en betaal je het instellingsgeld.

Instellingen mogen nu nog zelf bepalen hoe hoog dat bedrag is. Dat kan 10.000 euro zijn, voor een letterenstudie maar dure studies zoals geneeskunde kosten studenten al gauw 25.000 euro per jaar. En dan verschilt

het dus ook nog per universiteit.

De minister wil daar een einde aan maken, door een maximum in te stellen op het bedrag dat een instelling mag vragen. Zo moet een tweede studie weer toegankelijker worden. Het plan is afgelopen week goedgekeurd door de ministerraad. Het moet hierna nog door de Eerste Kamer worden goedgekeurd.

Hoe hoog het maximumtarief precies zal worden, verschilt straks nog steeds per studie. In ieder geval mogen onderwijsinstellingen niet meer vragen dan het wettelijk collegegeld en de overheidsbijdrage bij elkaar opgeteld.

Een studie geneeskunde blijft dus vrijwel zeker nog altijd duurder dan een studie Nederlands, omdat de overheid bij een geneeskundestudie meer geld bijlegt. **SW**

'Onwijs veel stress' door cijferlijsten

Werkgevers willen vaak alle cijfers zien die een afgestudeerde die een baan zoekt heeft behaald. Een inmiddels weggepoetste vijf kan dan alsnog fataal zijn. De rechtenfaculteit wil af van deze vraag naar deze ongeschoonde cijferlijsten.

'Met name grote advocatenkantoren en bedrijven vragen vaak om ongeschoonde cijferlijsten', zei Nilson Milheiro Anselmo van studentenpartij ONS tijdens de faculteitsraadsvergadering rechten maandag. Dat is een cijferlijst waar ook op staat of een student ooit een onvoldoende heeft gehaald voor een vak.

'Bij heel veel studenten zorgt dat voor onwijs veel stress', aldus Milheiro Anselmo. 'We zien dat studenten niet naar tentamens gaan, omdat ze bang zijn om een vijf te halen.' Anselmo vroeg dan ook aan het fa-

culteitsbestuur of er een signaal kan worden afgegeven dat het opvragen van ongeschoonde lijsten niet bijdraagt aan het studentenwelzijn. 'Studenten mogen ook falen. Niet alles hoeft altijd perfect te zijn.' Ton Liefwaard van het rechtenbestuur: 'Ik vind het een belangrijk punt. Er zijn kennelijk verwachtingen in het werkveld, maar deze dynamiek is misschien niet wenselijk. De focus ligt te veel op cijfers. Dit is echter niet iets wat de faculteit in zijn eentje kan aanpassen. Dan dupeer je wellicht toch je studenten, als bijvoorbeeld de Universiteit Utrecht niet meedoet. We opereren dan ook niet alleen op dit punt.'

Decaan Joanne van der Leun gaat met haar collega's van de zusterfaculteiten in overleg. 'Ik ga het agenderen bij de Raad van Decanen Rechtsgeleerdheid.' **VB**

Achtergrond

Ze dachten dat ik IS'er was

Verslaggevers over hun lastige werk in Irak

Hoe bedrijf je journalistiek in een land dat kapot is? Daarover spraken Irak-correspondenten Judit Neurink en Sakir Khader. 'Iedereen kent iemand die dood is, die op een bom stapte.'

DOOR TIRZA PULLEMAN Toen documentairemaker Sakir Khader in Irak een café binnenliep, viel er een stilte en keek iedereen hem raar aan. 'Ze dachten dat ik een IS'er was. Pas toen ze hoorden dat ik een Palestijn was die voor Nederland een documentaire maakte, ontdooiden ze. Daarna zei mijn producer dat ik zo niet meer over straat kon. Die baard moest korter.'

Journalist Judit Neurink kwam minder moeilijkheden tegen tijdens haar werk in Irak. 'Ik kon zo bij een sjeik aanschuiven tijdens zijn diner, en daarna bij de vrouwen in de kookpotten kijken. Mijn vrouw-zijn werkte als voordeel, ik kon beide werelden betreden.'

Een probleem waar beide journalisten wel tegenaan liepen: hoe lastig het is om te werken in een door geweld kapot gemaakt land. Hoe hebben ze dat gedaan, en hoe zien zij de toekomst van Irak? Daarover spraken Khader en Neurink vorige week woensdag tijdens een avond georganiseerd door het Leiden Uni-

versity Centre for the Study of Islam and Society (LUCIS).

Judit Neurink verbleef tien jaar in Irak, en schreef er voor *Trouw* en *De Standaard* en richtte er een media-centrum op om lokale journalisten te trainen. Eind februari kwam haar nieuwste boek uit: *Geweld is nooit ver weg: Tien jaar berichten uit Irak*, een conclusie over haar jarenlange verblijf.

Sakir Khader is bekend van zijn onlangs door de VPRO uitgezonden documentairereeks *De puinhopen van Irak*, waarvoor hij een half jaar door Irak reisde. In de vijfde serie komen de verhalen van de 'gewone Irakees' aan bod. 'Ik wil de pijn van de mensen tonen', zegt hij erover.

Zowel Neurink als Khader merkte dat in Irak het geweld overal is. 'Iedereen kent iemand die dood is, die op een bom stapte', vertelt Khader. 'Voor mijn documentaire volgde ik twee broers. Hun derde broer werd vermoord door een Amerikaanse sniper, terwijl hij gewoon over straat liep. De broers voelen sindsdien een diepe wrok richting Amerika. Net als veel landgenoten dromen ze over de dag dat ze een Amerikaan kunnen vermoorden als wraak.'

Toch bewondert Khader ook de veerkracht van de Irakezen. 'Het leven gaat door. Ik sprak een man wiens restaurant werd opgeblazen

bij een zelfmoordaanslag. Drie dagen later was 'ie weer open. Dat is het verschil met het westen. Bataclan bleef bijna een jaar dicht.'

Desondanks noemt Neurink Irak 'een mislukte staat', die 'niet goed voor haar mensen zorgt'. Maar ze is ook optimistisch, vanwege de protesten die sinds eind 2019 plaatsvinden in Bagdad en het zuiden van het land. Met name jongeren protesteren al wekenlang tegen corruptie, de hoge werkloosheid, de slechte publieke diensten en buitenlandse inmenging. Neurink heeft goede hoop: 'Dit keer geven ze niet op, en gaan ze door tot het gaatje.'

Khader ziet de toekomst minder rooskleurig in. 'Er zijn al eerder protesten geweest, zoals die in 2013. IS gebruikte die om het land te destabiliseren.'

Het westerse beleid ten aanzien van Irak verklaart volgens beide journalisten deels de problematiek in het land. Khader: 'Ik geloof niet in de democratie die Amerika wil brengen in de Arabische wereld. Wat is democratie? Dat je in een kort rokje door de straten van Bagdad kunt lopen? Ik denk het niet. We vergeten dat het land omgeven wordt door tradities en dat een stammenstelsel het recht uitmaakt. Als iemand een man van een andere stam doodrijdt, mag de getroffen stam een man van de andere afmaken.'

Sakir Khader: 'Ik wil de pijn van de mensen tonen.' Foto VPRO

'Of dat afkopen', vult Neurink aan. Maar het grootste misverstand in het westen is volgens Neurink: 'Dat we klaar zijn met IS. En het feit dat de meeste slachtoffers van IS soennieten zijn, de groep waarvoor IS zou zijn opgericht.'

Bij het ontstaan van dergelijke misverstanden wijzen beiden ook de westerse media als medeplichtige aan. 'Waarom zijn we Irak na de Amerikaanse invallen verge-

ten?' vraagt Khader zich af. 'Het gaat alleen maar over IS, IS, IS. De onderliggende problematiek zijn we vergeten. Dat complexe verhaal verkoopt in Nederland niet.'

In een poging om daar verandering in te brengen, maakte Khader zijn documentaire en schreef Neurink haar boek. 'Nu ben ik wel even klaar met Irak', sluit Neurink af. En Khaders baard? Die omlijst intussen in volle glorie weer zijn gezicht.

Academische Agenda

Prof.dr.ir. M.K. Schmidt zal op vrijdag 13 maart een oratie houden bij benoeming tot bijzonder hoogleraar namens het Nederlands Kanker Instituut bevoegd verklaard tot vestiging bij de faculteit Geneeskunde, met als leeropdracht Genetische Epidemiologie van Kanker, in het bijzonder van Borstkanker. De titel van de oratie is 'De erfenis is niet meer zwart-wit'.

Prof. E.G. McKendrick zal op vrijdag 16 maart een oratie houden bij benoeming tot hoogleraar bij de faculteit Rechtsgeleerdheid met als leeropdracht Private Law, especially Anglo-American Private Law. De titel van de oratie is 'Commercial Contract Law: How Important is the Quest for Certainty?'

Dhr. T.P. Hogervorst hoopt op dinsdag 17 maart om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift

is 'Targeting of antigen-presenting cells with mannosylated conjugates'. Promotoren zijn prof.dr. J.D.C. Codée en prof.dr. G.A. van der Marel.

Dhr. M.T.M. Kummeling hoopt op dinsdag 17 maart om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Urethral function in overactive bladder syndrome'. Promotor is prof.dr. R.C.M. Pelger.

Mw. H. Horii hoopt op woensdag 18 maart om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is 'Child Marriage as a Choice: Rethinking agency in international human rights'. Promotoren zijn prof.dr. A.W. Bedner en prof.dr. G.A. van Klinken (UvA).

Dhr. E. Landolfo Teixeira Parada Cunha hoopt op donderdag 19 maart om 10.00 uur te promoveren tot doctor

in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Contributions to the Computational Processing of Diachronic Linguistic Corpora'. Promotoren zijn prof.dr. W.F.H. Adelaar en prof. dr. V.A.F. Almeida (Universidade Federal de Minas Gerais).

Dhr. K. Esmeijer hoopt op donderdag 19 maart om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Risk factors of Chronic Kidney Disease Progression: Dutch Cohort studies'. Promotoren zijn prof.dr. J.W. de Fijter en prof.dr. F.R. Rosendaal.

Mw. S.J.W. Willems hoopt op donderdag 19 maart om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Advances in Survival Analysis and Optimal Scaling Methods'. Promotoren zijn prof.dr. J.W. de Fijter en prof.dr. F.R. Rosendaal.

Welke richting geef jij aan je bachelor?

Bezoek de Minorenmarkt Geesteswetenschappen!

Donderdag 2 april 2020 - 16.00-17.30 uur
P.J.Veth gebouw

Ga je voor verbreding of verdieping? Een minor Theater en Film of een stage in Japan? Ontdek alle keuzemogelijkheden in je derde jaar op de Minorenmarkt Geesteswetenschappen!

Toegankelijk voor alle studenten van de Universiteit Leiden.

studiegids.leidenuniv.nl/studies/minors

Universiteit Leiden

Bij ons leer je de wereld kennen

LERAAR WORDEN?

- Eenjarige masteropleidingen
- Tweejarige Educatieve masters (nieuw)
- Diverse overige opleidingstrajecten

Kijk voor het behalen van een eerstegraads of beperkte tweedegraads onderwijsbevoegdheid op:

www.iclon.nl/lerarenopleiding.

Universiteit Leiden
ICLON

Bij ons leer je de wereld kennen

GEZOECHT: LEVEN BUT NOT AS WE KNOW IT

Als we ooit buitenaards leven gaan vinden, zal dat waarschijnlijk op een planeet buiten ons zonnestelsel zijn, denkt hoogleraar Ignas Snellen.

DOOR BART BRAUN De aarde leeft. Zodra de planeet genoeg afgekoeld was om leven te herbergen, dook er vrijwel onmiddellijk ook leven op. Inmiddels zit het overal, en laat het ook zijn sporen na. Er zijn plekken waar je op metersdikke lagen dode wezens loopt, de zuurstof die we inademen is afkomstig uit levende cellen. Ook op plekken waar je het niet verwacht, duiken levende wezens op: in de wolken, in kokend hete waterbronnen, kilometers diep onder de grond. Je zou haast denken dat het supersimpel is, leven, ook al lukt het de meesten van ons maar één keer.

Dat valt dus vies tegen. De maan is steriel, lijkt het. Of dat voor onze buurplaneten ook geldt, is nog onduidelijk, maar tot nu toe leverden onderzoeken en expeditie in elk geval geen bewijs voor buitenaards leven op.

Toch is hoogleraar observationele astrofysica Ignas Snellen optimistisch. 'Als leven algemeen voorkomt, en de natuur vriendelijk is voor ons, zouden we de eerste aanwijzingen voor buitenaards leven dit decennium nog moeten kunnen vinden', schreef hij eerder dit jaar in *Europhysics News*. Zaterdag zal hij het nog een keer vertellen, op een van de Lentelezingen die sterrenkunde elk jaar organiseert.

In zijn werkkamer op de Leidse Sterrewacht heeft hij er nog wel een extra nuan-

ring bij. 'Duidelijk bewijs dat ergens anders dan op aarde leven is, zullen we denk ik niet meer krijgen in mijn leven.' Over het verschil tussen aanwijzingen en bewijs straks meer. Eerst: hoe zit het met die vriendelijkheid van de natuur?

De reden dat Snellen denkt dat het binnen tien jaar raak kan zijn, is dat er twee grote sterrenkijkers bijkomen. De James Webb-ruimte telescoop die NASA's succesvolle Hubble moet gaan opvolgen, zou na jaren vertraging volgend jaar dan toch echt moeten worden gelanceerd. En de Extremely Large Telescope in de bergen van Chili is volgens de huidige planning in 2026 klaar. Beide kijkers bieden op hun eigen manier een scherpere blik op het heelal dan we nu hebben, en Snellen weet al precies wat hij ermee wil zien: exoplaneet-atmosferen.

Exoplaneten zijn planeten buiten ons zonnestelsel. De atmosfeer van een planeet geeft je een hoop informatie over wat er in of op die planeet gebeurt, en in theorie zelfs of er leven is. Een buitenaards wezen dat met een telescoop naar de aarde kijkt, zou onze zuurstofrijke lucht als een teken beschouwen dat hier wel eens wat aan de hand zou kunnen zijn.

Als je een foto maakt van een exoplaneet, zie je het licht dat van die planeet afkomt en dus (twee keer) door de atmosfeer van die planeet is gegaan. Aan de samenstelling van golflengtes – het spectrum – van dat licht kun je iets aflezen over de atmosfeer. Dan is het dus wel zaak om het licht van de planeet en het licht van de ster waar die planeet omheen draait, strikt van elkaar te scheiden. 'Ons vermogen om dat te doen, is sterk afhankelijk van de afstand', legt Snellen uit. 'Tien keer verder weg

betekent duizend keer zo moeilijk.'

Als de natuur vriendelijk is, is er veel leven in onze Melkweg, óf is het zeldzaam maar toevallig wel net aanwezig bij ons in de buurt. Helemaal dichttimmeren dat zo'n exo-atmosfeer wel uitgedemd moet zijn, is echter zo eenvoudig niet. Er zijn geochemische processen denkbaar waarbij een planeet een zuurstofrijke atmosfeer heeft zonder dat er leven aan te pas komt, en hetzelfde geldt voor andere mogelijke indicatoren van leven zoals methaangas.

Niet dat Snellen per se op zoek is naar leven, trouwens. 'Daarhoud ik mij in het dagelijks leven niet mee bezig. Het is meer een kapstok, al is het goed om een doel te hebben om

ons eigen zonnestelsel niet eens voor. Je moet kijken naar alles wat zich voordoet, en daar begrip uit kweken.

'Als Charles Darwin in zijn hele leven maar drie planten en dieren had gezien, zou hij ook nooit met een evolutietheorie zijn gekomen. Als we bij de atmosferen van de planeten die we waarnemen al voor een raadsel komen te staan, wat moet je dan met afwijkende spectra bij de aardachtige planeten die we straks op de foto krijgen? Er zit ook een technisch aspect aan het waarnemen van hete Jupiters. We leren hoe we zulke waarnemingen moeten doen, en welke instrumenten we moeten bouwen.'

Dat hielp bijvoorbeeld bij het ontwikkelen een van de meetinstrumenten die in de Chileense reuzentelescoop gaan komen.

Even voor de duidelijkheid: als biologen en sterrenkundigen het hebben over buitenaards leven, dan bedoelen ze daar wat anders mee dan Hollywood. Natuurlijk zouden Engels sprekende, op twee benen lopende en technologie gebruikende *aliens* een welkome ontdekking zijn, maar zo hoog ligt de lat niet. Dat schuim dat je op het strand vindt na een storm, of die gele plekken op je dakpannen? Dat is het soort leven waarvoor wetenschappers de vlag zouden uithangen als ze er sporen van konden terugvinden in een exo-atmosfeer.

Een groot probleem is natuurlijk dat, bij gebrek aan daadwerkelijke voorbeelden van buitenaards leven, we het risico lopen een hoop

over het hoofd te zien. Als we alleen maar zoeken naar de atmosferische vingerafdrukken van biologie die lijkt op die van de aarde, dan missen we dus al het *life, not as we know it*.

Maar ja, hoe zouden sterrenkundigen moeten zoeken naar iets waarvan ze niet weten hoe het eruit ziet? Bovendien: 'We weten niet zoveel van leven, maar wel van scheikunde', zoals de hoogleraar het samenvat. 'Het is niet zo raar dat al het leven op aarde gebaseerd is op koolstof, want dat is veelzijdig en vormt stabiele moleculen. De vele chemische reacties die bij leven komen kijken, maken dat een oplosmiddel nodig is. Water is een goed oplosmiddel, en het komt overal voor. Dat zijn goede redenen om te zoeken naar leven dat lijkt op het onze.'

En wat als we het vinden? Wat maakt een plak buitenaards korstmoss op een planeet die we met geen mogelijkheid kunnen bereiken nou helemaal uit? 'Ik denk dat de filosofische impact heel groot zou zijn', zegt Snellen. 'Het lijkt altijd alsof de astronomie alleen maar bezig is met dingen die heel ver weg staan, maar eigenlijk willen we vooral dingen leren over onszelf. Hoe past de aarde, hoe past de mensheid, in het grote plaatje?'

Prof. Dr. Ignas Snellen, *Exoplaneten en de zoektocht naar buitenaards leven*. Kaiser Lentelezing, Oude Sterrewacht, zaterdag 14 maart, 14:00

**NATUURLIJK Zouden
OP TWEE BENEN
LOPENDE ALIENS
EEN WELKOME
ONTDEKKING ZIJN**

naartoe te werken.' Hoe meer planeten we kunnen vinden hoe beter, legt hij uit. 'Er is veel meer begrip nodig van hoe atmosferen werken. Van Mars, Venus en de aarde weten we dat vrij aardig, maar die zijn totaal verschillend. In mijn onderzoeksgroep kijken we naar de atmosferen van zogeheten *hot Jupiters*, reusachtige gasplaneten die heel dicht bij hun ster staan. Die zijn ook weer volkomen anders, en dit soort planeten komt in

Achtergrond

Wat als een kind wil trouwen?

Onderzoek naar kindhuwelijken in Indonesië

Kindhuwelijken in Indonesië zijn lang niet altijd onvrijwillig, ontdekte promovendus Hoko Horii. 'We hebben aannames over wat kinderen moeten doen.'

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN 'Voor mij is vijftien jaar prima om te trouwen, omdat meisjes niet naar school gaan, en ik was verveeld met het kind-zijn. Ik ben vrijer als ik getrouwd ben – ik hoef niet te werken om geld te verdienen, en ik mag thuis lui zijn.'

Aldus Ayu, een veertienjarige moeder die op Bali woont en een baby heeft van twee weken oud. Ze wordt geciteerd in *Child marriage as a choice*, het proefschrift waarop Hoko Horii woensdag hoopt te promoveren.

Ayu's verwachting lui thuis te kunnen zitten kwam niet uit, omdat ze ook in haar nieuwe gezin moest werken om in haar onderhoud te voorzien, zegt Horii. 'Maar het was haar keuze om te trouwen. Ze was niet zwanger, dus ze hoefde niet. Haar ouders wilden eigenlijk dat ze langer ongetrouwd zou blijven. Ze heeft het echt moeten forceren om met haar vriend te kunnen trouwen.'

'Ze komt uit een gemeenschap die in onze ogen erg benadeeld is. Maar vanuit hun perspectief heeft het geen zin om naar school te gaan: ze werken op de markt, dat is hun leven, al generaties lang. Er is een organisatie die gratis onderwijs biedt, maar veel gaan er niet heen, omdat ze het een verspilling van hun tijd vinden.'

Een kindhuwelijk is een gedwongen huwelijk, vinden veel mensenrechtenorganisaties. Als minstens een van de partijen onder de achttien is, dan heeft minstens een van de partijen niet een vrije en ongedwongen

Hoko Horii: 'Geen van hen zag hun huwelijk als gedwongen, maar dat wil niet zeggen dat er geen dwang was'

keuze kunnen maken, is het idee. Jong trouwen heeft bovendien nadelige gevolgen voor de gezondheid en educatie van jonge vrouwen. De Verenigde Naties willen vroeger huwelijken dan ook de wereld uit helpen.

Maar op grote delen van de wereld komen dit soort huwelijken voor, en ze voldoen lang niet altijd aan het heersende beeld van een jonge bruid met een oudere bruidegom.

'We hebben bepaalde aannames over wat kinderen zouden moeten doen. We zien kindertijd als een periode om te spelen en te studeren, en niet om te trouwen. En in onze maatschappij trouwen we steeds later, dus een huwelijk onder de achttien vinden we ongewoon.'

Bovendien accepteren we het wel als een kind ervoor kiest om niet jong te trouwen, zegt ze. Maar als een minderjarige zegt juist wél jong een huwelijk aan te gaan, zien we ze snel als slachtoffer van de omgeving. 'Als kinderen niet het juiste doen, hebben we de neiging naar de omgeving te kijken, in plaats van te erkennen dat het mogelijk is dat ze wél *agency*, vermogen tot zelfbeschikking, hebben.'

Om dat te onderzoeken interviewde Horii tientallen jonge bruiden, bruidegoms en hun families op Bali over hun motivatie om te trouwen. Zowel uit een arme gemeenschap op het platteland, als stadse jongeren in de hogere middenklasse, om uit te vinden waarom ze zo jong waren

getrouwd.

Een zwangerschap is de belangrijkste reden om te trouwen, zegt Horii. En in Indonesië, een land waar seks voor het huwelijk een groot taboe is, waar geen voorlichting wordt gegeven en geen anticonceptie beschikbaar is, komen zwangerschappen op jonge leeftijd veel voor. 'We kunnen niet doen alsof tieners niet seksueel actief worden. Het probleem in Indonesië is dat ze de andere kant opkijken.'

Daarnaast leven veel jongeren in een spagaat: aan de ene kant hebben ze steeds meer contact met vrijere normen en waarden via het internet, maar leven ze in vrij traditionele gemeenschappen. Seks voor het hu-

welijk komt veel voor, maar er wordt niet over gepraat, zegt Horii. 'Ik was verbaasd hoe weinig kennis er was. Ze deden het zonder bescherming, zonder enig idee hoe je daar zwanger van kunt raken. Veel dachten dat je niet zwanger kunt worden als je erna doucht.'

Als een tiener per ongeluk zwanger wordt, zijn er drie opties, zegt Horii. 'De eerste is trouwen. De tweede is een buitenechtelijk kind krijgen, en de derde is abortus. Optie twee en drie zijn ontzettend moeilijk. Abortus is illegaal in Indonesië. En er is veel stigma en schaamte rond buitenechtelijke kinderen, omdat ze bij geen familie horen. Dan is het begrijpelijk dat ze ervoor kiezen te trouwen.'

Maar is zo'n *moetje* dan geen dwang?

'Geen van hen zag hun huwelijk als gedwongen', zegt Horii. 'Natuurlijk wil dat niet zeggen dat er helemaal geen dwang was. We maken allemaal keuzes met beperkingen. Relationele beperkingen, wat betekent dat je beïnvloed wordt door wat anderen van jou en je keuzes vinden, en of je in harmonie met je omgeving kunt leven na je besluit. En situationele beperkingen: je neemt beslissingen op basis van de keuzes die je hebt. Dus als je niet naar school gaat en in armoede leeft, heb je maar een beperkt aantal mogelijkheden.'

'Maar ook met die beperkingen in acht genomen kon ik niet zeggen dat ze geen zelfbeschikking hadden, vanwege de manier waarop ze keuzes maakten en zich uitdrukten. Ze kozen zelf om te trouwen.'

Hoko Horii, *Child marriage as a choice. Rethinking agency in international human rights*. Promotie is 18 maart

Het virus van de geesteswetenschappen

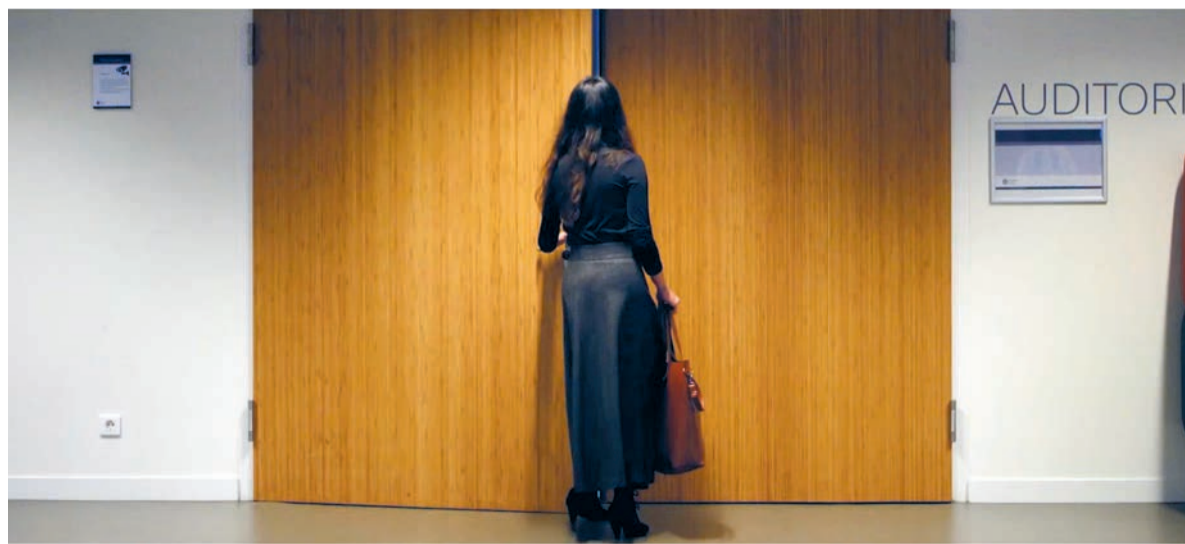
Film *Humans of Humanity* in première gegaan

Geesteswetenschappen liet een film maken die uitlegt waarom het onderzoek aan de faculteit ertoe doet. Maandag was de première. 'Zoals corona kunnen wij ons ook verspreiden.'

DOOR TIRZA PULLEMAN De eerste zeven rijen van de grote zaal in het Trianon Theater zitten vol. Ditmaal zonder bakken popcorn op schoot, wacht iedereen op *Humans of Humanities*, de film die de Leidse faculteit Geesteswetenschappen over zichzelf liet maken. Dat wachten houdt nog even aan, want, zo legt de woordvoerder van de faculteit uit: 'Een van de hoofdrolspelers is wat later, hij komt rechtstreeks uit college rennen.'

Decaan Mark Rutgers leidt de film in en doet dat in het Nederlands. Engelssprekende kijkers hebben een vertaling op een A4-tje gekregen. 'Ik hoop dat deze klus van groot formaat een gevoel van trots bij jullie op zal roepen. Trots op onze faculteit, op de geesteswetenschappen zelf, en op de collega's, studenten en alumni.'

Verder hoopt hij dat de film 'leidt tot meer begrip in de samenleving voor het belang van geesteswetenschappen, maar dat dit besef ook binnen de faculteit meer verspreid wordt.' Hij sluit af met de veelbelovende woorden: 'De film is een partje geworden die onze faculteit

Still uit *Humans of Humanities*: 'De film is te mooi. Moeten we niet agressiever zijn, zoals de steek van een bij?'

waardig is.'

Dan gaan de lichten uit en start de film. Ook die is Nederlandstalig, met Engelse ondertiteling ('Waarom?' vraagt iemand zich hardop af.) In vijftien minuten tuimelen de wetenschappers die hun eigen relevantie betogen over elkaar heen. Zonovergoten shots van Leidse bruggetjes en de prachtige Haagse campus Wijnhaven wisselen elkaar af. Maar het epicentrum waar de meeste geesteswetenschap bedreven wordt, het Lipsius, komt niet in beeld. 'Toch

gek', merkt een student in het publiek erover op.

Na de film volgt een paneldiscussie – wel in het Engels – waarin besproken wordt waarom geesteswetenschappen relevant zijn.

Voor masterstudente Madina Faiz (Midden-Oostenstudies) ligt het belang van *humanities* in de mogelijkheid om kritisch na te denken. 'Politici hebben vaak heel korte antwoorden op vraagstukken die veel complexer zijn. Er is niet maar één juist antwoord.'

Ahab Bdaiwi, universitair docent Arabische filosofie, vult aan: 'Als wetenschappers moeten wij discussies binnentreden en er balans in aanbrengen. Een kritische wetenschapper maakt mensen oncomfortabel, omdat je hen dwingt hun ideeën bij te stellen. Als je dat niet doet, doe je het fout.'

Flip de Heer, voormalig secretaris-generaal van het ministerie van Buitenlandse Zaken en sinds kort student Chinastudies, roept daarom op tot het versturen van onderzoeks-

resultaten naar politici. 'Politici zijn altijd op zoek naar nieuwe theorieën. Ze kunnen alleen niet zoveel verteren. Deze film presenteert een aantal onderzoeken in behapbare stukjes.' Hij voegt toe: 'Zoals het coronavirus kunnen wij ons ook verspreiden. Gebruik sociale media. *Spread the word*.'

Het panel bediscussieert ook of de film voldoende impact heeft.

Olga van Marion, universitair docent Nederlandse Taal en Cultuur, is daar in ieder geval duidelijk over: 'De film is te mooi. Waarom moeten we onze woorden inpakken in een mooi papertje? Moeten we niet agressiever zijn, zoals de steek van een bij? We moeten gewoon kunnen zeggen wat er mis is, met bijvoorbeeld seksisme, discriminatie of oorlog.' Ze vraagt zich daarom af of deze film de juiste manier is om geesteswetenschappen weer op de kaart te zetten. 'Ik twijfel over de impact van de film. Is het niet te ouderwets?'

Ook in het publiek overheersen twijfels. Eén studente vraagt zich nog steeds af voor wie de film nou eigenlijk bedoeld is. En andere vraagt zich af waarom alleen de faculteit Geesteswetenschappen uitgenodigd werd voor de première. 'Hadden ze niet juist de andere faculteiten moeten vragen? Leg het Leids Universitair Medisch Centrum maar eens uit waarom geesteswetenschappen cruciaal zijn.'

El Cid-week in 2012. 'Universiteiten moeten nadenken over een stelsel dat past bij de 21e eeuw.' Foto Taco van der Eb

Zo redden we de academie

De universiteit zit in een spagaat en moet op de schop

Hoe moet het verder met de universiteit, nu scholieren nauwelijks nog snappen wat een academische studie inhoudt? Fysicus **Jan Aarts** pleit voor een superbrede propedeuse, als begin van een vierjarige bachelor.

2020 is het jaar van het nieuwe universitaire instellingsplan. Het moet ons een leidraad geven voor de komende vijf jaar, dus dat biedt ruimte voor ambitie. Een uitgelezen moment om na te gaan of dingen echt anders moeten. Daar is alle reden toe, want universiteiten hebben het moeilijk. De grote toestroom van studenten vereist steeds meer inspanning in het onderwijs, terwijl het budget per student, met dank aan de commissie-Van Rijn, verder daalt.

Tegelijkertijd hebben studenten lang niet altijd belangstelling voor het wetenschappelijk onderzoek dat het wezenskenmerk is van research-universiteiten. De Utrechtse oud-rector Bert van der Zwaan zette al een tijd geleden vraagtekens bij de houdbaarheid van het hele systeem en bepleitte een discussie over een diepgaande stelselwijziging.

Zo'n discussie is dringend gewenst, want de maatschappij verandert snel. Er is veel behoefte aan hoger opgeleiden, maar niet per se aan meer wetenschappers. Het aantal studenten blijft toenemen, gevormd door voorbereidend onderwijs dat breedte biedt, maar niet toekomt aan diepgang. De onderwijzende staf bestaat veelal uit excellente, gemotiveerde en disciplinair getrainde onderzoekers.

Spagaat
Hier komt de research-universiteit in een spagaat. Opschuiven richting

beroepsonderwijs is verleidelijk, maar niet de bedoeling. Het academisch gehalte wordt verdedigd, en studenten beginnen daardoor vaak aan een studie waarvan ze niet goed weten wat die inhoudt. Eenmaal begonnen is er echter geen weg terug, met studiestress alom.

Toch wil de universiteit die grote instroom niet kwijt, het marktaandeel moet tenslotte behouden blijven. Dit is de aansluitingsproblematiek in een notendop, en die laat zich niet oplossen door uitgebreidere voorlichting, meer matchingsactiviteiten, (bindende) adviezen, en de voortdurende nabijheid van studieadviseurs en mentoren. De uitval blijft hoog en de tijd-naar-diploma een zorg. Ook andere vormen van onderwijs zijn niet de gezochte panacee. Studenten leren anders dan vroeger en zijn sneller afgeleid, dus zetten we e-learning in, en *flipping the classroom*.

Internetfilmpjes, al dan niet geflipt, doen wonderen bij lastige concepten, maar ze gaan niemand met te weinig talent, discipline, interesse of ambitie over de brug helpen. Voor de universitaire staf vertaalt zich ondertussen studiestress naar werkstress.

In hun rol als onderzoeker horen ze op maandag dat ze middelen voor hun onderzoek in zware competities moeten verdienen. Op woensdag moeten ze als docent meer aandacht besteden aan het onderwijsproces, want er moet gescoord worden in de ranglijstjes met studenttevredenheid. En als de verwarring over prioriteiten volledig is, blijkt op vrijdag dat de universiteit wegvalt uit de mondiale onderzoeks-top-100, wat slecht is voor de internationale aantrekkingskracht en voor Nederlandse kennis als exportproduct. Keuzes

maken blijkt niet alleen moeilijk voor achttienjarigen.

Slecht toegeruste scholieren

Als oplossing suggereerde Van der Zwaan destijds de toegang tot het universitaire onderwijs te beperken, meer te selecteren, en het hoger beroepsonderwijs een belangrijker rol te geven. Begrijpelijke gedachten, die zeker de opleiding van wetenschappelijk toptalent ten goede zou komen. De vraag is echter of dat is wat we willen en kunnen. Want welk probleem moest er ook alweer worden opgelost? Slecht toegeruste scholieren die onbekend zijn met wat een academische studie inhoudt. Dat kunnen universiteiten bij uitstek zelf adresseren, maar dat vereist die stelselwijziging.

'Begin niet met natuurkunde of psychologie, maar met een vormend science-, alfa-, of gamma-jaar'

De huidige studieopzet stamt letterlijk uit de vorige eeuw: een disciplinaire start, een driejarig eerste deel en een specialiserend tweede deel. Mijn stelling is dat er behoefte is aan een universitair vormend jaar dat *niet* disciplinair begint, maar *wel* academisch van inhoud is. Begin niet met natuurkunde of psychologie, maar met een science-, alfa-, of gamma-jaar.

Studenten begrijpen dan beter waar hun interesses en kansen lig-

gen, en er is tijd om het arbeidsmarktperspectief te tonen. Daarna gaan ze verder binnen één vakgebied, want een stevige monodisciplinaire basis blijft onontbeerlijk voor een wetenschappelijke opleiding. Of ze gaan juist helemaal niet academisch verder, nu ze gezien hebben wat dat inhoudt.

Nu even doorzetten

Alleen, die discipline breng je niet in de twee resterende jaren bij. Nu even doorzetten: dit wordt een vierjarige bachelor. Is dat erg? Het zou zomaar een prima eindopleiding kunnen worden, wat in het huidige drie jaar durende, disciplinaire schema niet goed mogelijk is. En naast de academische master zullen er ongetwijfeld andere vervolgoopleidingen komen die gericht inspelen op arbeidsmarktbehoeften.

De researchmaster is een andere zaak. Opleidingscapaciteit en gewenst eindniveau vereisen dan mogelijk selectie, maar nu hebben we het over een wetenschappelijk onderzoeksprofiel, wat niet iedereen zal ambiëren.

Er is nog een ander aspect aan het vierjarenplan. Onderwijs geven, zeker in het eerste jaar, is een vak en vergt stevige tijdsinvestering. Het huidige systeem ontkent dat, door slechts vast te stellen dat onderzoekers te graag onderzoeken en meer aandacht aan onderwijs moeten geven. Aandacht en vaardigheden zijn echter verschillende zaken. Een niet-disciplinair basisjaar gaat de behoefte aan een ander type universitair docent scherper neerzetten, en andere carrièremogelijkheden bieden binnen de universitaire gemeenschap.

Niet blijven hangen
Maar 'Bologna' dan, de Europese

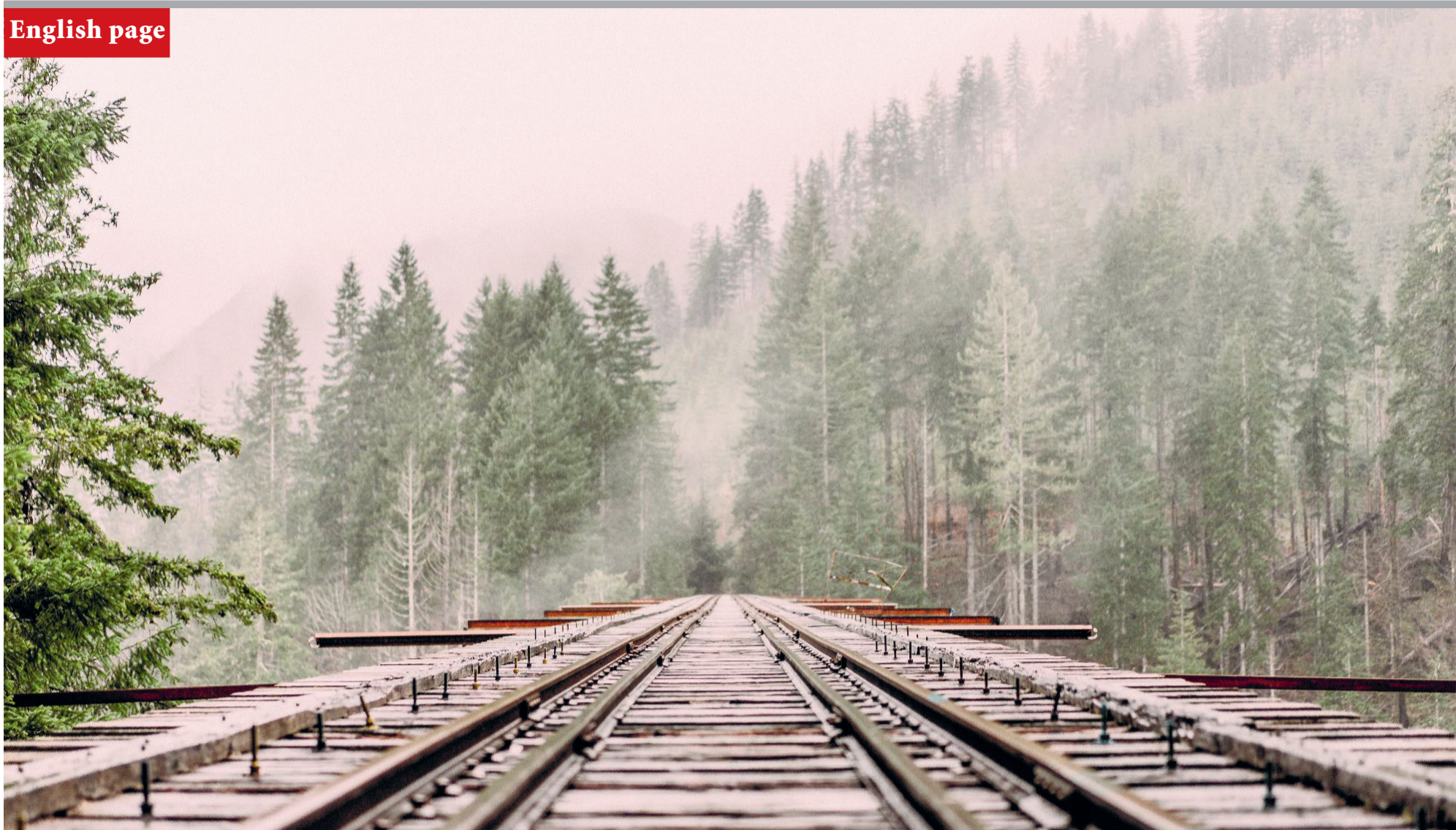
afspraken over de bachelor-masterstructuur? Maar de studiefinanciering dan? Maar alle andere praktische hobbels dan die ongetwijfeld ook nog bestaan? Er zijn altijd redenen om in die vorige eeuw te willen blijven hangen, toen geluk nog heel gewoon was.

Uiteindelijk gaat het om de vraag hoe we als maatschappij willen omgaan met hoger onderwijs voor velen. Een aanpak met kleinere, selectieve universiteiten en grotere hbo-instellingen is een optie. Maar beroepen veranderen snel, en academisch denken en appreciatie voor wat wetenschap wel en niet vernag is een maatschappelijk belang.

Ook moet toegang tot een wetenschappelijke opleiding mogelijk blijven voor alle groepen in de samenleving, en niet bepaald worden door vroege schoolkeuze of bijlesinspanningen. Het wordt tijd dat we werkelijk nadenken over andere, meer hybride, schema's. Dat kan ook zonder dat we meteen het kind van de excellente wetenschap met het badwater van breedte-zonder-diepte weggoien.

De universiteiten moeten niet blijven toekijken, maar na gaan denken over het ontwerpen van een stelsel dat zowel die toegang mogelijk maakt als het academisch gehalte hoog houdt. Een stelsel dat past bij de 21^e eeuw. Ik wil ervoor pleiten dat de Leidse universiteit de gelegenheid van het nieuwe instellingsplan te baat neemt om hier een serieuze discussie over te hebben, en zich daarmee mogelijk, als bonus, een echt vernieuwd profiel in het universitaire landschap verschaft.

JAN AARTS is hoogleraar experimentele natuurkunde in Leiden, en was een aantal jaren opleidingsdirecteur

Why fly if you can Skype?

Leiden's academics seem to travel more often by train

Booking office Uniglobe's figures reveal that Leiden academics are taking the train for business trips more often.

Just before the corona crisis, university lecturer Miko Flohr was on the platform of Voorschoten station at half past six in the morning, about to set off on his journey to Paestum in Southern Italy. It's a two-day trip, according to the schedule. "I've done it in one day, on occasion, but now I've decided to break the journey into two parts. The route is Leiden – Utrecht – Basel – Zürich – Milan – Rome – Salerno. There are two museums I'd like to visit in connection with my research, so I'll stop off en route."

"I like to take the train for as many trips as possible. Yes, it's for environmental reasons – not that my non-flown business trips make much of a difference", he says. "But I believe it should be normal practice for academics to go by train. The best way to encourage that is simply to do it."

The good news is that he's not alone. Leiden's academics travel more and more often by train rather than by plane. Despite the university population's growth, figures from business travel agency Uniglobe, who book the university trips, reveal that over the past two years, the number of bookings for airline tickets has been dropping slightly while, compared to 2016, far more train tickets have been booked. The number of train tickets booked by Uniglobe for the university increased by 82 per cent compared to 2016, from 494 to 899.

The not-so-good news is that train journeys are still very much in the minority. In 2019, 4,643 airline tickets were booked through Uniglobe, which is considerably lower than in 2017 (5,133) and lower than in 2016 (4,782), when only nine per cent of all tickets were train tickets and 91 per cent were airline tickets. In 2019, those percentages were 16 and 84 respectively. On a side note, these

journeys are not *all* the trips made on university business; presumably, not everyone uses Uniglobe.

In addition, flying is still one of the university's largest causes of pollution. The largest energy guzzler is electricity, but the university compensates for that. If you don't count electricity, flights are the biggest polluter, amounting to 63 per cent of the overall emissions in 2018.

The problem applies to the entire academic community. "We know that science is carbon intensive", explains Thomas Franssen, a researcher at the Centre for Science and Technology Studies. "For many academics, attending international conferences is not just for prestige, it really is important for their careers. If you take climate change seriously – and many scientists do – what does it mean for the production of knowledge and what we regard as good science? Well done for getting your article into *Nature*, but does that matter when all sorts of plants and animals are disappearing? This summer, we're organising a panel at a major conference for researchers in my field, where we'll discuss this issue. How do we create a system that helps solve climate change, instead of exacerbating the problem?"

Recently, there was a conference in Leiden to discuss technological solutions. After all, why fly if you can Skype? Parke Wilde, Professor of Consumer Economics at Tufts University in Boston, was the keynote speaker, speaking, in fact, from the United States. "I record my speech and then play it back, then I ring in to answer any questions afterwards", he explains over the phone.

"Technology is getting better and better but it's still a work in progress. To avoid embarrassing situations, always test everything in advance: whether you have enough band width and whether the program works. If you can get it all set up, teleconferences really are a good way of replacing a 'physical' meeting."

Nonetheless, networks are still relevant and it's especially important for young researchers to make contact personally", he adds. "They still need to build a network so, sometimes flying is unavoidable."

"Technology is the greenest solution, and probably the way forwards", says Tim Vergeer, a PhD student. But he's aware of the disadvantages to new academics. "As a PhD student, you're a nobody, so why would anybody invite you to a video conference? If you want to make a name for yourself, you really do need to attend conferences in person. There, you can meet people from all over the world who can help you with your research."

Moreover, the railway network can be impractical and train journeys can be expensive, which is why Vergeer often goes by air. "I think going by train is easier; you don't have all the fuss of an airport. There are direct connections to Paris and London, but I take a plane for anything further afield."

He calculates the difference in price and time for a trip to Florence. "According to NS International, at the end of this month, I'd pay 226 Euros for a single journey, it takes 19 hours and I'd have to change three times. A cheaper option would be 163 Euros for a single, but then I'd need to change yet again. With Cheaptickets, I'd pay 150 Euros for a return, and it would take me two hours. It just wouldn't occur to me to go by train."

PhD students can get grants to help pay for travel expenses, he explains. "I could go by train for environmental reasons, but then I would not be able to attend as many conferences or visit foreign libraries as often."

"On the one hand, you can't explain to the taxpayers why you go by plane, because we're all supposed to be travelling green", Vergeer continues. "On the other, no one can explain why it costs more if you go by train while that money could be used for other things. You can't win, really."

What does Leiden University think

of it? The 2016-2020 Environmental Policy Plan reads "Business travel remains a necessity if we, a leading international research university, want to maintain national and international ties. Such journeys should be based on responsible and sustainable means of transport."

The guidelines say journeys under six hours should be by train as often as possible. That seems to be working out: about 95 per cent of short journeys are made by rail. If people had travelled by train for the last five per cent, CO₂ emissions would have dropped by 45 tonnes, according to the calculations in the report. Most flights were to London.

"For trips within Europe, I prefer to go by train", says Jos Damen, head of Leiden's Africa Studies Centre's library. "But it's not always a feasible option. There are destinations in Europe that are relatively close but easier to reach by plane, like Edinburgh and Uppsala. A train to Edinburgh would take you two days."

"I say: only travel if you need to,

take the train if you can. To get to Africa, you need to fly. I try to assess whether my presence is actually required. For instance, recently there was a meeting in an African country about a project, but I didn't need to give a presentation. It would have been useful to attend, but not actually necessary, so I didn't go."

That is not to say there are never any problems. "I've just got back from Frankfurt, after attending a meeting of a committee of university libraries. I was supposed to catch the train at half past seven and arrive at one, with only one change. In the end, it took me from half past seven to half past four the next morning and six trains, two buses and a taxi."

"A flight might only be an hour", says Damen. "But you need to be at the airport two hours in advance. And airports are usually outside the city. A train takes you straight to the centre, so that saves time."

Flohr, too, sees the advantages: "I can work on my laptop in the train, so travel isn't a waste of time."

Facts and figures

- In 2019, 899 train tickets were booked through Uniglobe; that number was 494 in 2016.
- The number of airline ticket bookings has dropped since 2017, from 5,138 to 4,643 even though there are more people working for the university. However, this does not include all airline tickets; presumably, not everyone uses Uniglobe.
- The most popular airline destinations in 2019 were Geneva and London.
- The average train ticket costs about 130 Euros, while a plane ticket costs around 440 Euros.
- Calculations put the university's gross CO₂ emissions in 2017 at 51,964 tonnes. In 2018, the emis-

- sions were 49,808 of which more than 58 per cent is released when electricity is produced. Business travel comes in at second place with 16 per cent in 2018, which is mainly due to flights.
- These calculations do not include compensation for electricity or natural gas. If that compensation is included, Leiden University's CO₂ emissions in 2018 amounted to 12,705 tonnes.
- CO₂ emissions were much higher in 2016: 22,446 tonnes, but that is due to the fact that natural gas was not compensated.
- If the university were to compensate for airline flights, the nett emissions would be 5,200 tonnes of CO₂.

Zinloosheid is een springplank

Lucky Fonz III is ook welkom in theaters

Omdat zanger Lucky Fonz III ook van praten houdt, treedt hij nu op in het theater. 'Het licht van het leven moeten we beschouwen in het donker van de dood.'

DOOR SUSAN WICHGERS Lucky Fonz III (38, echte naam: Otto Wichers) laat zich het best omschrijven als een poëtische liedjesschrijver, in het rijtje van Spinvis en The Kik. Tot en met mei staat hij in het theater met zijn voorstelling *Buiten de Lijnen*. Vanuit Colombia, met op de achtergrond salsamuziek, vertelt hij over grenzen, de zin en de zinloosheid van het leven.

Huh, een theatertour? Je was toch singer-songwriter?

'Dit is niet nieuw, hoor, ik heb al een paar eerdere shows gedaan. Ik kom uit de singer-songwriterhoek, daarna ben ik meer pop gaan zingen, maar ik ben ook welkom in theaters. Ik ben gewoon ondefinieerbaar.

'In theaters kun je dingen doen die je niet in clubs en op festivals kan doen. Zoals praten. Naast mijn carrière als zanger, maak ik nu ook naam in het theater. Cabaret of kleinkunst, noemen ze dat.

'Ik geef daar een geheel eigen inhoud aan: ik praat, acteer, maak muziek. Ik ben niet zo'n fan van cabaret, maar wat ik doe, past daar wel in.'

Het is dus geen Theo Maassen-achtig cabaret?

'Ik zie het als hoe cabaret ook zou kunnen zijn. Ik zing veel meer – en betere – liedjes, en het is niet zo stichtelijk. Cabaret is vaak heel stichtelijk, met een moraal op het einde, of juist anti-stichtelijk, heel erg tegen iets aan trappen.

Mijn voorstelling is meer poëtisch en filosofisch, met een diepgaand verhaal en veel emotie, maar er valt ook nog wel wat te lachen. Het gaat heel erg over grenzen, in elke zin van het woord. Landsgrenzen, grenzen van je kunnen, van tijd, morele grenzen. In het theater zijn grenzen, het publiek mag er bijvoorbeeld niet praten, wat op een festival wel mag.

'Het is ook heel conceptueel. Over hoe je kan nadenken over het leven, dat je tijd op aarde ook begrensd is. Over existentiële dingen, dus.'

Dat doet denken aan die filosofische comedyserie op Netflix, *The Good Place*, over het leven na de dood. Daarin worstelen de personages met de onbeperkte tijd die ze daar hebben.

'Die serie vind ik ook heel interessant. Mijn voorstelling is eigenlijk wel geschikt voor fans van *The Good Place*, ja. Daarin gaat het ook over morele grenzen, over ethiek. Je kan goed zien hoe die concepten heel veel humor genereren.'

In de beschrijving van de show staat dat je antwoord gaat geven op de vraag wat de zin is van het leven. Wat is die volgens jou?

'Die vraag over de zin van het leven, daar zitten al zoveel aannames in. Je moet een stapje terug doen, en kijken hoe dingen betekenis krijgen onder tijdelijke voorwaarden.

'Zin kan er zijn, en soms opeens niet meer. Als je een leuk gesprek hebt met iemand, en je doet daarvoor ideeën op, dan heeft dat op dat moment zin. Het hoeft niet zo klein te zijn, het kan ook een grote liefde zijn, bijvoorbeeld. Maar het is nooit een stabiel iets – het is vluchtig en ongrijpbaar.

'Zin is trouwens ook onmogelijk zonder het concept zinloosheid. Zo werkt betekenis. Zinloosheid kan dus heel interessant zijn. Het hoeft niet angstig en slecht te zijn, we kunnen het ook juist omarmen als springplank.'

Vroeger kampte je met depressies, of misschien nog steeds.

Voor iemand met een depressie is alles zinloos. Is dat waarom je er zo naar bent gaan zoeken?

'Inmiddels heb ik geleerd om een te gek leven te leiden, ondanks depressies. Ik heb technieken geleerd, ik ben er vroeger bij als ik voel dat het misgaat. Met dank aan goede therapeuten heb ik manieren gevonden om ermee om te gaan.

'Zinloosheid is er voor elk mens. Iedereen kent zinloze ervaringen. Maar de zinloosheid die

een depressief persoon ervaart is een valse zinloosheid. Dat is het erge van depressie: mooie dingen meemaken, en die toch als zinloos ervaren.

'Het engste is dat je dan verliefd kan zijn, weten dat je een mooi persoon hebt gevonden, en dat toch niet echt ervaart. Hetzelfde geldt voor vriendschap. Je weet: die persoon is mijn vriend, maar ik wil helemaal geen vriend hebben of een vriend zijn. Misschien dat dealen met depressie je wel leert wat écht zinloos is en wat niet. Je leert beter om dat onderscheid te maken.

'Die psychische problematiek zit in al mijn werk. Maar in mijn voorstelling gaat het meer over existentiële problemen. Die ervaart iedereen, want iedereen denkt weleens na over de dood. Het licht van het leven moeten we beschouwen in het donker van de dood. Dat is het thema van de show.'

Het klinkt wel vrij zwaar, voor een cabaretvoorstelling.

'Het klinkt ingewikkeld, maar het is toch heel toegankelijk. En als je het onderwerp niet interessant vindt, is het gewoon een toffe show met goede muziek en leuke grappen. Als je alleen maar wil lachen, kun je misschien beter naar een andere voorstelling. Maar ik hoop dat mensen dit juist waarderen.'

Lucky Fonz III, *Buiten de Lijnen*

9 april, 20.30, Theater Ins Blau, €19 - €15,50

Lucky Fonz III: 'Zin kan er zijn, en soms opeens niet meer.' Foto Janus van den Eijnden

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doer meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 28 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8, waarvan 7 met vergoeding van 5 tot 10 euro. **Voortgezet onderwijs**: *Aardrijkskunde, 4 havo. *Management en Organisatie, 6 vwo. *Twee leerlingen Nederlands, 4 havo. *Engels, brugklas. *Engels, luister- en leesvaardigheid, 4 havo. **Leiden-Zuid**, 4 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekooen@owwleiden.nl.

Welke **ordelijke, handige student(e)** wil ons helpen bij het schoonhouden van ons huis? Wij wonen in de Pieterswijk. 4

uurtjes per week. Flexibele werktijden mogelijk. Leuke bijverdienservice. Tel. 06-10712928.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijf endertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

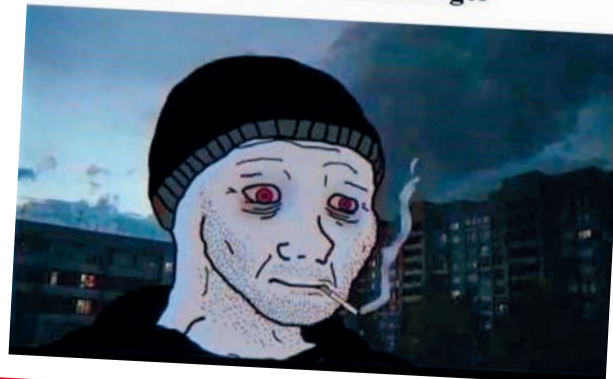

@WeekbladMare

Lamme Leidse Memes

Wanneer je 2 weken in quarantaine moet, maar je kwam toch alleen maar de trap af voor je 4 contacturen in de week en om open te doen voor de pizzabezorger

Kamervragen

Foto Taco van der Eb

Column

Vape nation!

Een maand geleden werd ik voor het eerst in levenden lijve geconfronteerd met de nieuwe vape van mijn huisgenoot. Een vape, voor de onwetenden onder ons, is een e-sigaret die minder bagger voor je gezondheid schijnt te zijn dan een normale peuk.

Ik kende ze alleen van pijnlijke video's waarin 15-jarigen met die dingen in een auto proberen te hotboxen terwijl ze in een paar minuten zo'n 11 keer 'Vape nation!' uit hun strot duwen. Niet een waanzinnige eerste indruk dus.

Maar goed, omdat ik mijn huisgenoot graag mag, besloot ik het ding het voordeel van de twijfel te geven en, bij hoge uitzondering, eens iets te onderzoeken voordat ik er een mening over vorm. Dat bleek een grote fout te zijn.

Het begon al toen ik voor deze column wilde uitzoeken of vaperen gezonder is dan roken en waarom. Het is namelijk zo dat vaperen op meerdere respectabele websites wordt vertaald met 'dampen', wat toch echt de rillingen over je rug laat lopen en mij in ieder geval bijna zover kreeg om mijn laptop dicht te slaan en ergens zachtjes in een hoekje te gaan zitten huilen. Gelukkig kon ik mezelf in bedwang houden en zal ik overgaan tot de orde van de dag.

Wat duidelijk is geworden uit mijn extensieve onderzoek, is dat vaperen veel minder schadelijke stoffen met zich meebrengt dan gewoon roken, maar dat er nog steeds nicotine in zit. Het is dus een minder schadelijke vervanger van een sigaret, maar nog steeds niet bevorderend voor je gezondheid. Het valt misschien een beetje te vergelijken met naar de McDonald's gaan en dan een salade bij je Big Tasty bestellen.

Verder is het niet onbelangrijk om te beseffen dat je er met een vape ook meteen uit gaat zien als een puber genaamd Mitchell die zijn tweede uur Frans skipt voor een joint en een friandelbroodje van de Coop.

Mijn grootste persoonlijke bezwaar is de geur. Als iemand naast je gaat roken, weet je doorgaans wat je qua geur kan verwachten en kun je zelf bepalen of je dat trekt. Als iemand echter een vape tevoorschijn trekt, is het niet raar als je de ene keer te maken krijgt met een eau de bloemencompote en de andere keer met een soort vage wegrestaurant-February-sensatie, terwijl het eigenlijk mango of watermeloen moet voorstellen. Niet best.

Als brave columnist wilde ik mijn huisgenoot wel de mogelijkheid geven om te reageren en van hem moest worden gemeld dat hij vanwege het samenwonen met mij constante stress ervaart, en als gevolg daarvan een nicotineverslaving heeft. Weet u dat ook weer.

Alle extra opmerkingen, voor- en nadelen afgewogen ben ik toch tot de conclusie gekomen dat ik liever niet verslaafd raak aan het zuigen aan een gehypte USB-stick, maar ieder het zijne natuurlijk.

MAIA DE QUAY is student rechten

'Het is shitty wonen hier'

Chris Bull (arts and media technology, 27)

Huis: 't Hofflants Huys, Voorschoten

Grootte: 22 m²

Huur: 675 euro

Medebewoners: 139

Waar is die bedrading voor?

'Ik maak een 3D-printer. Die komt van pas bij studieprojecten waarvoor ik van alles bouw. Mijn master combineert computers, technologie en wetenschappelijk onderzoek om creatieve oplossingen te vinden.

'Het is gek: de opleiding is een onwijs positieve ervaring, maar de universiteit heeft ook een veel minder goede kant. Voordat ik hier kwam moest ik veel bureaucratische zaken uitzoeken. Ik hoorde dat in afgelopen jaren het aantal internationals verdubbeld is terwijl het aantal ondersteunende medewerkers gelijk is gebleven. Ze waren slecht in antwoorden, juist in de zomer.'

Waar zijn we?

'Letterlijk aan de rand van de stad: daar (wijst naar buiten) begint het platteland. Ik moet voor alles minstens een kwartier fietsen. Dit gebouw dateert uit de jaren 70 en was voor oude mensen. Het is shitty wonen hier, maar dat die mensen hier aan het eind van hun leven zaten, is nog deprimerender.

'Toen ik hier introk, rook de kamer muf, alsof het eeuwen leeg had gestaan. Sindsdien brand ik wierrook tegen de geur. Ik neem altijd de trap omdat de liftdeuren als je binnen staat soms niet meer openen. Onlangs was er op de begane grond lekkage van de riolering waardoor het door het hele gebouw stonk. Om de pijpleidingen te repareren startten ze dagenlang met boren om zeven uur 's ochtends.'

Hoe ben je hier beland?

'Ik woon hier sinds eind oktober. Hoewel ik de kamer zelf heb gevonden, moest ik 350 euro administratiekosten betalen. Pas toen ik mijn huisgenoot hoorde klagen over de waardeloze wokpan in zijn DUWO-welkomstpakket, wist ik dat zo'n pakket überhaupt bestond. Op een dag dook die doos ook bij mij op, maar toen had ik alles al aangeschaft.

'Het voelt niet als mijn eigen plek, maar alsof ik gewoon toestemming heb om hier te zijn, meer niet. Iedereen zit vooral in zijn of haar kamer. Er is wel een fusie maar die is kaal en levenloos, zoals een klaslokaal of wachtkamer in het ziekenhuis, en heeft geen kookplaten. Dus kook ik op mijn kamer op een enkele pit.'

Waarom blijf je hier, als je zo ontevreden bent?

'Ik had geen keuze. Er is een tweedeling tussen Nederlandse en internationa-

le studenten. Ik ken geen Nederlandse student die hier woont. Waarom zou je, wanneer je ook in het centrum kunt wonen met maar 300 euro huur? In ongeveer 95 procent van advertenties op Kamernet staat: "No internationals", "Only Dutch speaking" en "Stop messaging us" – nogal grof.

'Om mijn huur te betalen, werk ik een dag per week bij een ontwerper. Ik heb huursubsidie aangevraagd maar daarvoor moet je heel veel Nederlandstalige formulieren invullen, en het duurt eeuwen tot ze reageren.

'Ik mag hier maar één collegejaar blijven wonen, dus moet in augustus verhuizen. Waar ik daarna kan gaan wonen, is onzeker. Het is best verontrustend: als ik echt niets vind, moet ik mijn opleiding pauzeren en naar Groot-Brittannië.'

DOOR VERA ARNTZEN

Bandirah

